

DET KONGELIGE
LANDBRUKSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 11

(1999-2000)

Om lov om opphevelse av lov 5. februar
1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank
m.m. (Overføring av
Landbruksbankens oppgaver til Statens
nærings- og distriktsutviklingsfond)

*Tilråding fra Landbruksdepartementet av 5. november 1999,
godkjent i statsråd samme dag.*

1 Proposisjonens innhold

Landbruksdepartementet legger med dette frem forslag om å oppheve lov 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank, samt visse mindre endringer i andre lover. Bakgrunnen for forslaget er Stortingets vedtak av 18.02.99 om at Landbruksbanken skal avvikles som egen virksomhet og integreres i Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND). Stortingets vedtak bygger på Innst. S. nr. 89 (1998-99) fra næringskomiteen.

2 Bakgrunn

2.1 Statskonsults utredning

Regjeringen vedtok 23. april 1998 at Landbruksdepartementet skulle utrede samordning og eventuell utlokalisering av den sentrale forvaltningen av de landbrukspolitiske virkemidlene. Denne forvaltningen er i dag delt mellom Statens Landbruksbank, Statens Kornforretning, Omsetningsrådet og Fraktkontoret for slakt. Det skulle vurderes om en eller to omorganiserte institusjoner kunne utlokaliseres i tråd med regjeringens ønske om å desentralisere statlig virksomhet.

Statskonsult, som fikk i oppdrag å utrede organisering og eventuell utflytting, konkluderte med at Statens Landbruksbank, Statens Kornforretning, Omsetningsrådet og Fraktkontoret for slakt burde samordnes til én institusjon, og at institusjonen kunne lokaliseres utenfor Oslo.

2.2 Politisk behandling

2.2.1 St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 6 (1998-99)

I St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 6 (1998-99) viste Landbruksdepartementet til at forvaltningen av de landbrukspolitiske virkemidlene i dag er delt mellom en rekke institusjoner, og påpekte behovet for en mer helhetlig organisering av den sentrale forvaltningen av en rekke av markeds- og tilskuddsordningene under jordbruksavtalen. I proposisjonen konkluderte departementet med at Statens Landbruksbank, Statens Kornforretning, Omsetningsrådet og Fraktkontoret for slakt burde samordnes i to institusjoner underlagt Landbruksdepartementet, der markedsenheten kunne lokaliseres i Oslo, mens tilskuddsenheten kunne lokaliseres utenfor Oslo.

Under stortingsbehandlingen av proposisjonen (jf. Innst. S. nr. 89 (1998-99)) mente et flertall i næringskomiteen at det var riktig å foreta en samordning av det arbeidet som skjer med forvaltning av virkemidler i landbrukspolitikken, og så dette som viktig både fordi dette ville forenkle systemet og gjøre det mer oversiktlig. Samtidig mente flertallet at det også var viktig å se landbruksnæringen i sammenheng med øvrig næringsliv. På den bakgrunn gikk flertallet inn for å avvikle Statens Landbruksbank som egen virksomhet, og å overføre de økonomiske virkemidlene som banken disponerer knyttet til nye næringer og lån og tilskudd til tradisjonelt landbruk til SND. De av oppgavene som i dag ivaretas av ansatte ved fylkesmennes landbruksavdelinger og ved Landbruksbankens avdelingskontorer ble vedtatt overført til SNDs distriktskontorer.

Når det gjaldt Statens Kornforretning, Omsetningsrådet og Fraktkontoret for slakt, mente næringskomiteens flertall at det var naturlig med en samordning av de tre institusjonene, men fremholdt at den nye enheten burde holdes samlet, og at den burde lokaliseres i Oslo. Flertallet mente videre at de forvaltningsoppgavene som i dag utføres av Statens Landbruksbank, og som det ikke

er naturlig å overføre til SND, burde vurderes lagt til den nye sentrale landbruksenheten, eventuelt andre aktuelle organer.

Stortinget fattet følgende vedtak:

I.

Statens Landbruksbank avvikles som egen virksomhet. De økonomiske virkemidlene knyttet til finansiering av tradisjonelt landbruk, og nye næringer, som i dag ivaretas av Statens Landbruksbank og Landbrukets Utviklingsfond overføres til SND. De av oppgavene til Statens Landbruksbank som i dag ivaretas av ansatte ved Fylkesmennes landbruksavdelinger og ved Statens Landbruksbanks avdelingskontorer overføres til SNDs distriktskontorer.

II.

Stortinget ber om å bli forelagt en egen proposisjon om sammenlåingen av Statens Landbruksbank og SND så snart som mulig. Siktemålet må være at sammenslåingen kan gjennomføres 1. januar år 2000.

III.

Statens Kornforretning, Omsetningsrådet og Fraktkontoret for slakt samordnes til én virksomhet. Den nye enheten lokaliseres i sin helhet i Oslo.

2.2.2 St.prp. nr. 75 (1998-99) om jordbruksoppgjøret - oppgavefordeling

De ordninger og virkemidler som omfattes av Stortingets vedtak i Innst. S. nr. 89 (1998-99) er en del av jordbruksavtalen. På bakgrunn av dette ble samordningen av forvaltningen og overføringen av oppgaver fra Statens Landbruksbank og fylkesmannen til SND, omtalt under jordbruksforhandlingene.

Formålet med å samordne Statens Landbruksbank med SND og overføre de økonomiske virkemidlene som Landbruksbanken forvalter, er å samle de bedriftsrettede offentlige finansielle virkemidlene i SND. Både oppgaver som ivaretas sentralt i Landbruksbanken, ved bankens avdelingskontorer og ved fylkesmennes landbruksavdelinger skal overføres, jf. romertallsvedtak I i Innst. S. nr. 89 (1998-99). Dette innebærer at de virkemidlene som rettes direkte mot virksomhetsetablering og -utvikling, både i tradisjonelt landbruk og nye næringer, overføres til SND, mens mer generelle utviklingsmidler til utrednings- og tilretteleggingstiltak på fylkesnivået fortsatt skal administreres hos fylkesmannen. Forvaltningsoppgaver som Statens Landbruksbank utfører for Landbruksdepartementet skal ikke overføres til SND.

Den konkrete oppgavefordelingen ble fremlagt for Stortinget i St.prp. nr. 75 (1998-99) om jordbruksoppgjøret. Forslaget gikk ut på at følgende oppgaver og ordninger overføres til SND:

- Statens Landbruksbanks utlånsvirksomhet, herunder lån til landbruksformål og boligformål
- Statens Landbruksbanks formidlings- og kompetansesenterfunksjon, som forestår formidling av kunnskap til kunder og samarbeidspartnere
- forvaltning av de sentrale bygdeutviklingsmidlene
- forvaltning av de fylkesvise, bedriftsrettede bygdeutviklingsmidlene, både til tradisjonelt jord- og hagebruk og nye næringer.

Følgende oppgaver og ordninger overføres fra Statens Landbruksbank til den nye sentrale forvaltningsvirksomheten:

- sekretariatsoppgaver for Statens Naturskadefond og Ankenemnda for Naturskadefondet

Om lov om opphevelse av lov 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank m.m. (Overføring av Landbruksbankens oppgaver til Statens nærings- og distriktsutviklingsfond)

- sekretariatsoppgaver for EDL-fondet (Fond for etterutdanning og driftsøkonomiske tiltak i landbruket)
- klagebehandling på jordlovsaker

Følgende ordninger under Landbrukets utviklingsfond (LUF) skal administreres i Landbruksdepartementet og hos fylkesmannen:

- utrednings- og tilretteleggingstiltak under bygdeutviklingsmidlene (mobilisering, lokalsamfunnstiltak, strukturtiltak, overrislingstiltak og utredninger)
- onnebarnehager og praktikantordningen under bygdeutviklingsmidlene
- tilskuddsordningen til grøfting
- miljøtiltaksmidlene under LUF
- skogbrukstiltaksmidlene under LUF
- ordningen med tilskudd til frukttrefelt
- overføringer til Samisk Utviklingsfond

I Innst. S. nr. 243 (1998-99) om jordbruksoppjøret anså næringskomiteen den skisserte oppgavefordelingen for å være i tråd med Stortingets intensjoner, og hadde således ingen merknader til departementets forslag.

Departementet peker avslutningsvis på at også andre oppgaver vil kunne legges til den nye virksomheten.

3 Behovet for lovendringer

På bakgrunn av Stortingets vedtak om å avvikle Statens Landbruksbank som egen virksomhet, foreslår departementet at lov om Statens Landbruksbank oppheves. Dette innebærer at det lovverk som banken bygger på faller bort. I Innst. S. nr. 89 (1998-99) uttalte et flertall i næringskomiteen at en avvikling av Landbruksbanken ikke innebærer en avvikling av de ordninger som banken har. Departementet foreslår at videreføringen av bankens ordninger hjemles i SND-loven. Hvorvidt det er behov for lovendringer er da et spørsmål om i hvilken grad SND-loven gir det nødvendige hjemmelsgrunnlag for å videreføre de oppgaver som Landbruksbanken har i dag.

Departementet legger til grunn at overføringen ikke medfører behov for endringer i SND-loven, og foreslår således å videreføre Landbruksbankens virksomhet innenfor rammene av denne loven.

Denne proposisjonen omhandler lovspørsmål knyttet til overføringen av Landbruksbankens virkemidler. Når det gjelder lovendringene knyttet til kornforsyningsloven og omsetningsloven, blir disse omtalt i en egen proposisjon.

4 Høringen

4.1 Departementets høringsnotat

Proposisjonen bygger på departementets høringsnotat av 15. juli 1999. Adressatene for høringsnotatet var følgende:

- Nærings- og handelsdepartementet
- Finansdepartementet
- Justisdepartementet
- Arbeids- og administrasjonsdepartementet
- Kommunal- og regionaldepartementet
- Fiskeridepartementet
- Utenriksdepartementet
- Miljøverndepartementet
- Barne- og Familiedepartementet
- Statsministerens kontor
- Statens Landbruksbank
- Statens Kornforretning
- Omsetningsrådet
- Fraktkontoret for slakt
- Statens nærings- og distriktsutviklingsfond
- Toll- og avgiftsdirektoratet
- Akademikerne
- Landsorganisasjonen
- Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund - Privat
- Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund - Stat
- Fylkesmennene
- Styret for Statens Naturskadefond
- Norges Bondelag
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag
- Forbrukerrådet
- Handelens- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
- Norges Kooperative Landsforbund
- Norske Melkeprodusenters Landsforbund
- Norsk Kjøttssamvirke
- Prior Norge
- Norges Pelsdyrslag
- Gartnerhallen A/L
- Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund
- Norske Potetindustrier
- Næringsmiddelbedriftenes Landsforening
- Konservesfabrikkenes Landsforening
- Norkorn
- Norske Felleskjøp
- Statkorn Holding
- Handelsmøllenes Felleskontor
- Baker- og Konditorennes Forening
- Norges Skogeierforbund

–Norske Reindriftsamers Landsforbund
–Sametinget

Flere av høringsinstansene ovenfor kan ikke regnes som direkte berørte av de forslagene som fremmes i denne proposisjonen. Disse fikk tilsendt høringsnotatet som en orientering, for lettere å kunne danne seg et bilde av helheten i departementets forslag til endringer i landbrukslovgivningen som følge av samordningen. Som nevnt innledningsvis, fremmer departementet egen proposisjon om forslag til lovendringer som følge av samordningen av Statens Kornforretning, Omsetningsrådet, Fraktkontoret for slakt og deler av Statens Landbruksbank. Mange av høringsinstansene berøres først og fremst av dette forslaget.

4.2 Høringsuttalelsene

Departementet mottok uttalelser fra følgende 34 høringsinstanser: Nærings- og handelsdepartementet, Finansdepartementet, Justisdepartementet, Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Fiskeridepartementet, Utenriksdepartementet, Miljøverndepartementet, Barne- og Familiedepartementet, Statens Landbruksbank, Statens Kornforretning, Omsetningsrådet, Fraktkontoret for slakt, Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, Sametinget, Toll- og avgiftsdirektoratet, Styret for Statens Naturskadefond, Norges Bondelag, Forbrukerrådet, Norges Kooperative Landsforbund, Norsk Kjøttssamvirke, Prior Norge, Norges Pelsdyrslag, Norske Felleskjøp, Norges Skogeierforbund, Norsk Naturforvalterforbund (Akademikerne), Norsk Tjenestemannslag (Landsorganisasjonen), samt 7 fylkesmannsembeter.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Justis- og politidepartementet, Fiskeridepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Utenriksdepartementet, Fraktkontoret for slakt, Omsetningsrådet, Statens Kornforretning, Styret for Statens Naturskadefond, Toll- og avgiftsdirektoratet, Norsk Kjøttssamvirke, Norges Kooperative Landsforbund, Forbrukerrådet, Norske Felleskjøp, Norsk Naturforvalterforbund, Fylkesmannen i Vestfold og Fylkesmannen i Buskerud har ingen merknader til denne proposisjonen. *Fylkesmannen i Møre og Romsdal* mener forslaget legger godt til rette for å oppfylle målet med omleggingen av den sentrale landbruksforvaltningen. *Miljøverndepartementet* har ingen merknader utover at de mener at en samordning generelt vil kunne forenkle samarbeidet mellom landbruksforvaltningen og miljøforvaltningen som en følge av en mer lik organisering og arbeidsdeling mellom direktorat og departement.

Finansdepartementet kan ikke se at boliglånsvirksomheten til Statens Landbruksbank faller naturlig innenfor SNDs virksomhet eller formål. En overføring av boliglånsvirksomheten til Husbanken ville være mer naturlig, slik at den statlige boligfinansieringen samles i en institusjon. På den bakgrunn ber Finansdepartementet om at det foretas en nærmere avklaring av hvilke deler av Landbruksbankens virksomhet som bør overføres til SND.

Kommunal- og regionaldepartementet påpeker at en avvikling av Landbruksbankens virksomhet vil føre til at dagens mottakere av bostøtte fra Husbanken som har påhvillende oppføringslån eller utbedringslån fra Landbruksbanken, ikke vil motta støtte etter denne avviklingen. Det anføres således at

Om lov om opphevelse av lov 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank m.m. (Overføring av Landbruksbankens oppgaver til Statens nærings- og distriktsutviklingsfond)

Stortinget må godkjenne endringer i gjeldende stortingsvedtak av 12. mai 1972, som hjemler denne ordningen, for å ta høyde for avvikling av Landbruksbankens virksomhet. Videre forutsetter departementet at SND styrker sin kompetanse innen reindrift, samisk jordbruk og kombinasjonsnæringer.

Statens Landbruksbank og *Norges Bondelag* anfører at videreføringen av Landbruksbankens økonomiske virksomhet må omfatte systemene både for rentebærende lån og BU-støtte i form av investeringslån og tilskudd. Videre bemerkes at det etablerte prinsipp ved fastsettelse av rentefoten for bolig- og næringslån i Statens Landbruksbank bør opprettholdes. Landbruksbanken påpeker også at det bør være en forutsetning at brukerne får tilgang til de økonomiske virkemidler som en samlet institusjon kan tilby. Det anføres videre at henvisningen til at man skal følge de samme prinsipper som ved Fiskarbankens integrasjon i SND, ikke må være til hinder for å etablere overgangsordninger for de ansatte som går lenger enn ordningen som ble lagt til grunn i forbindelse med Fiskarbanken.

SND viser til at de personrettede tiltakene som ble foreslått i forbindelse med integrasjonen av Fiskarbanken i SND, ikke vil være tilstrekkelige ved integrasjonen av oppgaver og ansatte fra Statens Landbruksbank og Fylkesmannens landbruksavdeling.

Norges Skogeierforbund er svært kritisk til skogbruksnæringens rolle etter omorganiseringen. Dette er på bakgrunn av at skogbruket mister representasjon og formell medvirkning i den delen av offentlig forvaltning som omorganiseringen berører. Det vil være en fordel for alle parter dersom Skogeierforbundet får anledning til å representere næringen både i styret i SND sentralt og på fylkesplan, samt i det nye organet på fylkesplan som skal ta seg av saker under jordbruksavtalen hvor det også inngår betydelige skogbruksmidler.

Prior Norge påpeker behovet for å videreføre de næringspolitiske målene for Statens Landbruksbank knyttet til å bedre økonomien i næringen og bidra til utvikling av alternativ næringsvirksomhet i og i tilknytning til landbruket, ved overføringen til SND. Kunnskap om næringen og nærhet til næringsutøverne er avgjørende for å oppnå dette, og derfor er det viktig at de vedtaksfullmakter som i dag er lagt til fylkesnivå og den nærhet som er skapt til brukerne gjennom kommunenes veilederrolle videreføres.

Norges Pelsdyrslag mener at formålsbestemmelsen i SND-loven må ha klare formuleringer om å ivareta forvaltning av ressursene i landbruket og i bygdene. Den bedriftsøkonomiske målsetting må tones noe ned i forhold til langsiktige målsettinger om ressursforvaltning. Videre anføres det at de krav til egeninnsats, slutføringsstid for finansieringsprosjekter og tilsvarende forhold som nå skiller SND og Landbruksbanken, må tilrettelegges/justeres i forhold til nåværende praksis i Landbruksbanken. Det påpekes at beslutningsprosessen i finansieringssaker i størst mulig grad må legges på distriktsnivå. Beslutningsorganene i finansiering av landbrukssaker, samt de forberedende og administrative organer, må ha landbruksfaglig kompetanse på linje med dagens nivå i Statens Landbruksbank. Pelsdyrslaget mener at kommunene må være første ledd i behandling av finansieringssøknader innen landbruket, og at det må finnes landbruksfaglig kompetanse på kommunenivå som sikrer forsvarlig, faglig saksbehandling. Videre anføres det at det må opprettes kla-

georgan med landbruksfaglig kompetanse for forvaltningssakene som angår finansiering.

Sametinget forutsetter at hensynet til kombinasjonsdrift sikres i SND-systemet både ved at det settes av virkemidler til slike formål og at lønnsomhetskriteriene for kombinasjonstilpasninger senkes i forhold til andre etableringer. Videre forutsetter de at ansvaret for overføringer til Samisk utviklingsfond fortsatt skal ligge i Landbruksdepartementet.

Flere av *fylkesmannsembetene* påpeker behovet for at forholdet til forvaltningsloven og offentlighetsloven må bli ivaretatt på en tilfredsstillende måte. Videre er de opptatt av at samarbeidet med kommunene, som er førsteinstans i mange landbruksrelaterte saker, følges opp. *Fylkesmannen i Aust-Agder* er kritisk til at det ikke foreslås et tillegg til den generelle formålsbestemmelsen i lov om SND for å fange opp det mer spesielle formålet med Statens Landbruksbank.

Norsk Tjenestemannslag tar til orde for at arbeidet med de arbeidsrettslige forhold og overgangsordninger for de ansatte skal bli videreført og fremmet i tilleggspromisjonen til statsbudsjettet.

Merknadene fra høringsinstansene vil bli kommentert nedenfor i kap. 7 og 9.

5 Statens Landbruksbank

5.1 Formålet med Statens Landbruksbanks virksomhet

Statens Landbruksbank er et statlig forvaltningsorgan underlagt Landbruksdepartementet. Bankens virksomhet reguleres av lov 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank, forskrifter og årlige retningslinjer, herunder tildelingsbrevet fastsatt av Landbruksdepartementet. Landbruksbanken ble opprinnelig dannet ved en sammenslutning mellom Kongeriket Norges Hypotekbank, Noregs Småbruk- og Bustadbank og Driftskredittkassen for jordbruket.

Banken har som hovedoppgave å gi lån og stønad til ulike investeringsformål i landbruket og å samle inn og formidle kunnskap innenfor nærings- og bygdeutvikling. De økonomiske virkemidler finansieres ved tilskudd fra sentrale bygdeutviklingsmidler, rentebærende lån og tilskuddsbevilgninger gitt over statsbudsjettet. En rekke forvaltningsoppgaver inngår også i bankens ansvarsområde.

Landbruksbankloven § 2 omhandler bankens virksomhet, og lyder som følger:

«Banken, som har til oppgave å fremme norsk landbruk, kan:

1. gi lån til:
 - a) å opprette eller utvide landbrukseiendommer, føre opp nye eller utbedre eldre bygninger, eller på annen måte utbygge slike eiendommer,
 - b) å kjøpe eller på annen måte erverve landbrukseiendommer samt til å løse ut medarvinger i samband med skifteoppgjør,
 - c) å kjøpe maskiner, redskaper, husdyr eller andre driftsmidler,
 - d) å fremme andre tiltak i samband med landbruksnæring etter bestemmelser av Kongen.
2. gi stønadslån, tilskott eller garanti etter de stønads-, tilskotts- eller garantiordninger som banken av Stortinget eller Kongen blir pålagt å administrere.

Kongen gir nærmere forskrifter om låneformålene.»

I St.prp. nr. 1 (1998-99) heter det om Landbruksbankens formål:

«Målsetjinga med verksemda til Landbruksbanken er å sikre sysselsetjinga og betre økonomien i næringa gjennom utvikling av ein meir konkurransekraftig landbruksproduksjon og utvikling av alternativ næringsverksemd i bygdene. [...] Næringsutviklinga skal ha basis i ressursane i landbruket, samtidig som det skal leggjast vekt på samarbeidsprosjekt med annan verksemd som fører til auka verdiskaping i bygdene.

Statens Landbruksbank skal leggje vekt på miljøomsyn og medverke til å ta vare på og vidareutvikle kulturlandskapet. Det skal også leggjast vekt på tiltak som kan fremme likestilling og rekruttering.»

5.2 Organiseringen

Landbruksbanken har et styre bestående av syv medlemmer. Styret forestår virksomheten i banken og har ansvaret for at den blir drevet i overensstemmelse med lov og forskrifter. Leder og nestleder i styret oppnevnes av Kongen. De øvrige styremedlemmer oppnevnes av departementet. Landbruksbanken og Landbrukets Utviklingsfond har felles styre.

Bankens administrerende direktør tilsettes av departementet etter innstilling fra styret.

Ved kvartalsskiftet 1. - 2. kvartal 1999 hadde banken 103 ansatte fordelt på 92,59 årsverk. Foruten hovedkontoret i Oslo har Landbruksbanken avdelingskontorer i Bergen, Trondheim og Tromsø.

På dataområdet har Landbruksbanken et omfattende samarbeid med Husbanken. Samarbeidet er regulert gjennom en særskilt avtale. Landbruksbanken leier maskinkapasitet av Husbanken til låneforvaltningsoppgaver. Landbruksbanken har selv personalansvar for egne utviklere.

5.3 Nærmere om utlånsvirksomheten

Statens Landbruksbank kan bevilge rentelån til nærmere bestemte formål. Bankens oppgaver er endret i takt med utviklingen i landbruket. Det er lagt vekt på å utvikle kompetanse og ressurser i banken slik at den skal kunne spille en sentral rolle for å nå målene om en helhetlig næringsutvikling på bygdene, slik disse er trukket opp av overordnet myndighet.

Lovens bestemmelser om låneformål er meget vide. Samtidig er landbruksnæringen inne i en fase hvor investeringsbehovet er meget høyt. I de siste årene har søknadsmengden i Landbruksbanken vært langt større enn hva banken har hatt midler til å innvilge. Mange isolert sett gode prosjekter har blitt avslått som følge av manglende midler.

I 1999 fikk banken tildelt en utlånsramme over statsbudsjettet på 400 millioner kroner. Utlånsrammen er forutsatt disponert til investeringer både innen tradisjonelt landbruk og alternative tilleggsnæringer. Samtidig er det gitt føringer på at banken skal legge vekt på tiltak som styrker likestilling og rekruttering.

Av den totale utlånsrammen på 400 millioner kroner er 175 millioner delegert til fylkene. De fylkesvise rentelånsmidlene kan gis til alle investeringstiltak som etter forskrift kan få støtte av fylkesvise BU-midler eller annen investeringsstøtte. På denne måten kan rentelånene følge opp tiltak som er prioriterte investeringsmål. Det anses som viktig å se på de offentlige finansieringsmidlene samlet, og på en måte som gir størst mulig effekt. I enkeltsaker kan derfor rentelånene vurderes i sammenheng med tilskudd og investeringslån. En har således et tredelt finansielt virkemiddelapparat å spille på.

Boligformål, dvs. nybygg og restaurering, legger tradisjonelt beslag på en betydelig del av bankens utlånskvote. For 1999 er det satt av 120 millioner kroner til boligformål.

Til kjøp av landbrukseiendom som blant annet skal sikre rekruttering og likestilling, er det for hele landet avsatt 80 millioner kroner.

Landbruksbanken gir som hovedregel ikke lån til refinansiering. Det er imidlertid avsatt en pott på 10 millioner som kan anvendes til bruk med svært

anstrengt økonomi, og hvor en restrukturering av gjelden kan bidra til en langsiktig og god løsning.

For å strekke utlånsmidlene i Landbruksbanken lengst mulig er praksis at bankens lån inngår som en del av et samlet finansieringsopplegg for det enkelte tiltak/formål. Situasjonen er ofte den at det samtidig med lån i Landbruksbanken må tas opp lån i andre kredittinstitusjoner. Slike lån får som regel prioritet foran Landbruksbankens lån. I tillegg kommer egeninnsats i form av kontanter, materialer, eget arbeid og eventuelt tilskudd og/eller rentefritt investeringslån til tiltaket.

Statens Landbruksbank har med utgangspunkt i en begrenset utlånskvote funnet det riktig å følge opp den gjeldende landbrukspolitikken med å gi bruk i aktiv drift prioritet.

5.4 Forholdet til forvaltningsloven og offentlighetsloven

Som forvaltningsorgan er Landbruksbankens virksomhet omfattet av forvaltningslovens og offentlighetslovens virkeområde. Reglene gjelder så langt det ikke er gjort unntak i lov eller i medhold av lov. For Landbruksbankens vedkommende er det gjort unntak fra forvaltningsloven for vedtak om lån og tilskudd, jf. landbruksbankloven § 21. Øvrige unntak for parters eller offentlighetens innsyn må hjemles i forvaltningsloven eller offentlighetsloven.

5.4.1 Unntaket for klage på vedtak om lån og tilskudd i landbruksbankloven

Unntaket for klage på vedtak om lån og tilskudd i landbruksbanken kom inn i landbruksbankloven ved lov 29. juni 1990 nr. 49. Endringen kom som følge av en proposisjon fremmet av Kommunaldepartementet, i samråd med Landbruksdepartementet (Ot.prp. nr. 68 (1989-90)). Bakgrunnen var at Sivilombudsmannen og Justisdepartementet fant at Husbankens og Landbruksbankens virksomhet var forvaltning av offentlige goder og derfor måtte omfattes av forvaltningslovens regler. Dersom det skulle være en alminnelig klagerett på vedtak om bevilgning av lån /avslag på søknad om lån ville imidlertid dette kunne medføre en stor arbeidsbyrde. Det ble derfor foreslått at de to institusjonene skulle opprette alternative klagefora. Det ble fastslått i landbruksbankloven at departementet kan fastsette forskrifter om klageordninger som avviker fra forvaltningslovens regler. I Husbanken ble det opprettet en klagenemnd i 1993. For Landbruksbankens vedkommende er det ikke opprettet en slik klageordning.

5.4.2 Taushetsplikt

Landbruksbankens virksomhet tilsier at mange av de konkrete sakene inneholder opplysninger om privates økonomiske forhold. Dokumenter utferdiget eller mottatt i slike sammenhenger vil ofte være undergitt taushetsplikt. Det samme gjelder de saker som dreier seg om etablering av tilleggsnæringer der søker har en forretningsidé som ønskes hemmeligholdt. Dette følger av forvaltningsloven § 13. Som bank er det antatt at Landbruksbanken må ta i betraktning regler om taushetsplikt på andre rettsområder, selv om Statens Landbruksbank ikke direkte er undergitt denne lovgivningen. Det vises til lov

Om lov om opphevelse av lov 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank m.m. (Overføring av Landbruksbankens oppgaver til Statens nærings- og distriktsutviklingsfond)

om finansieringsvirksomhet § 3-14, lov om forretningsbanker § 18, lov om sparebanker § 21 og forvaltningsloven § 13 f.

5.4.3 Landbruksbankens øvrige virksomhet

Landbruksbanken forvalter BU-midler og er i forskrift om midler til bygdeutvikling §14 gjort til klageinstans i saker der fylket har avslått søknader om midler. Videre er Landbruksbanken klageinstans der Fylkesmennes landbruksavdelinger krever tilbaketrekking av tidligere innvilgede lån og tilskott, samt der et mindretall i BU-styret klager på en bevilgning, jf. § 15. I følge forskriftens § 14 følger saksbehandlingen reglene i forvaltningsloven, og er også underlagt reglene i offentlighetsloven.

6 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond

6.1 Formålet med SNDs virksomhet

SND ble etablert ved årsskiftet 1992-93, gjennom en sammenslåing av Distriktenes Utbyggingsfond, Industribanken, Industrifondet og Småbedriftsfondet. Distriktenes Utbyggingsfond, Industrifondet og Småbedriftsfondet avviklet sin virksomhet 31. desember 1992, mens Industribanken kom med i SND 1. mars 1993. Statens Fiskarbank ble integrert i SND 1. januar 1997.

Lov 3. juli 1992 nr. 97 om SND § 1 omhandler fondets formål, og lyder som følger:

«Statens nærings- og distriktsutviklingsfond har til formål å fremme en bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling både i distriktene og i landet for øvrig ved å:

- a) medvirke til utbygging, modernisering og omstilling av, samt produktutvikling og nyetablering i norsk næringsliv i hele landet og
- b) fremme tiltak som vil gi varig og lønnsom sysselsetting i distrikter med særlige sysselsettingsvansker eller svakt utbygd næringsgrunnlag.»

Det er lagt til grunn at SND skal bidra til nyskaping, omstilling, etablering og kompetanseutvikling. Små og mellomstore bedrifter, prosjekter i distriktene, miljøprosjekter, kvinneprosjekter og ungdomsprosjekter er viktige satsningsområder. Blant de samfunnsmessige hensynene som SND skal ivareta står distriktshensynet i en særstilling.

6.2 Organisasjon

De organisatoriske rammene for SND er fastlagt i lov om SND.

Foretaksmøtet er SNDs øverste organ, jf. lovens § 26, og utgjøres av Nærings- og handelsministeren. I SND-loven kap. 6 er det beskrevet hva slags styring som skal skje gjennom foretaksmøtet. Utenom foretaksmøtet har SND en stor grad av selvstendighet i forhold til Nærings- og handelsdepartementet, som er administrativt ansvarlig for SND. Det er ingen klageadgang til departementet på vedtak fattet av SND, og departementet har ingen instruksjonsmyndighet i enkeltsaker.

SND ledes av et styre og en administrerende direktør. I følge lov om SND § 6 skal styret bestå av minst 6 personer og det er styret som tilsetter administrerende direktør. Styret har i dag 8 medlemmer. Administrerende direktør forestår den daglige ledelse av fondet, og skal følge de retningslinjer og pålegg som styret gir.

SND har hovedkontor i Oslo og distriktskontorer i alle fylkene (felleskontor for Oslo og Akershus). Hovedkontoret er organisert i tre divisjoner: *Næringsdivisjonen* skal fungere som et kompetent støtteapparat for distriktskontorene, med spisskompetanse og ansvar for nasjonale strategier. Videre skal den være et ressurscenter for finansiering og utvikling. *Distriktskontordi-*

visjonen står for den administrative oppfølgingen av distriktskontorene. Divisjonen skal ivareta hovedfunksjoner knyttet til blant annet drift, utvikling og implementering av strategi og policy. *Russland- og Øst-Europadivisjonen* administrerer to investeringsfond som er rettet mot hhv. Russland og Øst-Europa.

Videre har SND opprettet en egen *enhet for kredittpolicy og risikostyring*, som skal bidra til at fondet har en riktig risikoprofil og prispolitikk. Samtidig skal enheten redusere SNDs tap ved aktiv oppfølging av utsatte engasjementer og sørge for at SND har et effektivt beslutningssystem. Videre skal den bidra til å sikre enhetlig og forutsigbar behandling av kunder/saker og riktig bruk av virkemidlene, og til at SNDs retningslinjer og kredittpolicy for produkter/ programmer ivaretar kundenes behov.

Gjennom etableringen av distriktskontorene har det skjedd en desentralisering av virkemiddelforvaltningen. Informasjon og saksbehandling er nå flyttet nærmere kundene; hele 95 % av kundeansvaret ligger i dag hos distriktskontorene.

SND er organisert med klare fullmakts- og ansvarlinjer. Styringssystemet i SND er basert på delegering av personlige fullmakter.

6.3 SNDs virksomhet

Midler til landsdekkende virkemidler og administrasjonstilskudd bevilges over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Midler til distriktsrettede og fiskerirettede ordninger bevilges over henholdsvis Kommunal- og regionaldepartementets og Fiskeridepartementets budsjett, mens kapitalen i Statens Miljøfond er bevilget over Miljøverndepartementets budsjett.

SNDs produkter omfatter lån, garantier, tilskudd, programvirksomhet og investering med egenkapital. Nedenfor er SNDs virkemidler skissert i grove trekk:

- *Lavrisikolån* opereres på kommersielle vilkår og kan brukes til å delfinansiere lønnsomme investeringsprosjekter i forbindelse med nyskaping, utvikling, etablering og omstilling.
- *Risikolån* brukes til å finansiere de aller fleste prosjekter som har med nyskaping, omstilling og utvikling å gjøre, men ikke til å finansiere løpende driftsutgifter.
- *Spesielle virkemidler overfor fiskeflåten* anvendes til finansiering av bygging og ombygging av fartøyer.
- *Statens miljøfond* er en risikolåneordning som skal stimulere virksomheter til å ta i bruk og videreutvikle mer miljøeffektiv teknologi, samt bidra til å synliggjøre hvordan gode miljøløsninger kan tas i bruk.
- *Prosjektutviklingstilskudd* har som formål å styrke mulighetene til å utvikle gode ideer med sikte på markedsintroduksjon, og rettes i hovedsak inn mot prosjekter som har sitt utspring i forsknings- og utviklingsaktiviteter.
- *Etablererstipend* kan brukes til å dekke utviklingsfasen fram til selve etableringen og i selve etableringsfasen.
- *Tilskudd til forsknings- og utviklingskontrakter* gis til å stimulere til avtaler; enten mellom offentlig etat og norsk bedrift for å utvikle et nytt produkt eller en ny løsning for etaten, eller for å stimulere til samarbeid om produktutvikling mellom leverandører og kundebedrifter.
- *Distriktsutviklingstilskudd* kan gis til å fremme et konkurransedyktig og lønnsomt næringsliv i distriktene, til investeringer samt til bedriftsutvi-

Om lov om opphevelse av lov 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank m.m. (Overføring av Landbruksbankens oppgaver til Statens nærings- og distriktsutviklingsfond)

klingsiltak knyttet til nyetablering, nyskaping, omstilling og kompetanseheving.

- *Garanti for låner* en landsdekkende ordning der det gis garantier for lån til driftskapital og realinvesteringer.
- *Bedriftsutviklingstilskudd* kan bevilges til programvirksomhet og til små og mellomstore bedrifter for finansiering av tiltak med sikte på nyskaping og utnyttelse av eksisterende og nye produkters markedsmuligheter.

Foruten de ordningene som er nevnt ovenfor har SND en rekke forvaltningsoppgaver. Disse oppgavene omfatter tilskudd til regional utvikling, omstillingsbevilgninger til kommuner med ensidig næringsgrunnlag og Statens lånekassee for aviser.

7 Departementets vurderinger

7.1 Innledning

På bakgrunn av Stortingets vedtak om å avvikle Statens Landbruksbank som egen virksomhet, foreslår departementet at lov om Statens Landbruksbank oppheves. Dette innebærer at det kan være behov for å videreføre enkelte regler fra landbruksbankloven. Som nevnt i kap. 3 mener departementet at dette kan skje innenfor rammene av SND-loven, som i stor grad er en fullmaktslov.

7.2 Landbruksbankens virksomhet i forhold til SND-lovens formålsparagraf

I følge SND-loven § 1 skal SND «fremme en bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i distriktene og i landet for øvrig...» Formålsparagrafen i SND-loven er en videreføring av formålene som de institusjonene som opprinnelig gikk sammen til SND hadde. Paragrafen fastsetter, sammen med vedtektene, den ytre rammen for fondets virksomhetsområde.

I Ot.prp. nr. 57 (1991-92) fremhevet regjeringen at den

«... legger avgjørende vekt på å fremme samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling både i distriktene og i landet for øvrig. Et livskraftig næringsliv basert på en effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser er nødvendig for å sikre en varig bedret og mer stabil sysselsetting. Dette er igjen grunnlaget for at vi skal bevare hovedtrekkene i vårt bosettingsmønster. Nærings- og distriktpolitikken må legges opp slik at vi får mest mulig ut av vår samlende tilgang av arbeidskraft, kapital, våre naturressurser og vår kunnskap, i samsvar med en bærekraftig utvikling.»

I samme proposisjon står det videre:

«SND skal bli et hovedvirkemiddel for å bidra til en slik næringsutvikling. Fondet skal utfylle de private kapitalmarkedene, ved å tilby en kombinasjon av langsiktig grunnfinansiering og risikoutsatt toppfinansiering, samt ulike tilskudd for å ivareta særskilte distrikts- og næringspolitiske hensyn. Fondet skal også ha en sentral rolle i videreutviklingen av distriktpolitikken.»

Den sentrale målsetting for Statens Landbruksbank er å fremme norsk landbruk. Virkemiddelbruken har skjedd etter landbrukspolitiske retningslinjer, hvor ønsket om bosetting i hele landet og bærekraftig matvareforsyning i en årrekke har vært hovedpilarene. Samtidig har det vært en målsetting å sikre næringsutøverne mulighet for inntekter og levekår på linje med befolkningen ellers. Et vesentlig satsingsområde i banken har derfor vært å bedre lønnsomheten i næringen.

Departementet har merket seg at Fylkesmannen i Aust-Agder og Norges Pelsdyrslag mener at det er behov for endringer i SND-lovens formålsbe-

stemmelse, for å fange opp formålet med Statens Landbruksbank. Departementet viser imidlertid til at det er betydelig samsvar med de målsettingene som gjelder for SND og de ordningene som Landbruksbanken forvalter. Et viktig mål med landbrukspolitikken er å bidra til bosetting og sysselsetting i distriktene, samt trygging av matvaretilgangen som et ledd i samfunnsøkonomisk utnyttning av landets ressurser. Banken har blant annet gjennom Landbrukets utviklingsfond bidratt til omstilling og utvikling i landbruket. I det siste tiåret har nyetablering, nyskaping og næringsutvikling i, og i tilknytning til landbruket, vært et viktig arbeidsområde i banken. Forvaltningen av de landbrukspolitiske virkemidlene som banken har ansvaret for, vil således etter departementets oppfatning godt kunne innpasses innenfor rammen av formålsparagrafen i SND-loven § 1.

7.3 Utlånsvirksomheten

7.3.1 Boliglån og byggelån

Landbruksbankens utlånsvirksomhet er tidligere beskrevet i kap. 5.3. Departementet finner det ikke nødvendig å omtale dette nærmere, med unntak av boliglån og byggelån. Bakgrunnen er at disse lånene kommer i en særstilling, da dette er ordninger som pr i dag ikke eksisterer innenfor SND.

Når det gjelder boliglån, har det i den offentlige boligpolitikken vært en grunnleggende forutsetning at alle landets innbyggere skal ha mulighet til å søke finansiering gjennom statsbanksystemet. Det vil i praksis si enten gjennom Husbanken eller Landbruksbanken. Innehaverne av landbrukseiendommer skal ha samme rett til finansiering i Landbruksbanken som den øvrige befolkningen får gjennom Husbanken. Landbruksbankens boliglån omfatter bygging av nye boliger og restaurering av eldre boliger. Sistnevnte vil regelmessig også inneholde et element av bevaring av kulturlandskapet.

Hva gjelder byggelån, bestemmer landbruksbankloven § 17 at banken skal være byggelånsbank. Det vil si at lånemidlene stilles til disposisjon etter hvert som byggearbeidet går fremover. Dette gjelder såvel i forhold til bolig som for øvrig driftsapparat. I Innst O.V. (1964-65) fra landbrukskomiteen om lov om Statens Landbruksbank sier komiteen seg enig i at banken skal være byggelånsbank.

I innstillingen fra utvalget som vurderte opprettelsen av Statens Landbruksbank heter det som følger:

«Utvalget mener at det er av den største betydning at banken også driver som direkte byggelånsbank. Erfaringene gjennom Småbruk- og Bustadbankens virksomhet har vist at det gjennom en slik ordning er mulig å få koblet egeninnsatsen inn i maksimal utstrekning. En slik maksimal innkobling av egeninnsatsen er nødvendig om det ved utbyggingsfinansieringen skal være mulig å holde lånebehovet på et forsvarlig nivå for den enkelte og sikkerhetsmessig for banken. Selv om en slik ordning er arbeidskrevende for banken og den lokale representasjon og selv om den i en viss utstrekning kan medføre ekstra risiko fører den med seg fordeler som etter utvalgets mening langt overstiger disse ulemper.»

Departementet mener at de hensyn som ble trukket frem av utvalget, er like fullt gjeldende i dag. Egeninnsatsen er fortsatt en viktig faktor for realiseringen av mange prosjekter i landbruket. Ved å anvende lokal bank som byggelånsbank hevdes det å være erfaringer for at man får et press i forhold til å forsere fremdriften. Dette betyr at arbeid må settes bort i stedet for at bonden selv får mulighet til å utføre arbeidet i mer rolige perioder. Ved byggelån i annen bank kommer det i tillegg ekstra kostnader i forbindelse med konvertering av lån og mindre gunstige rentebetingelser.

7.3.2 Videreføring av Landbruksbankens finansieringsvirksomhet

Statens Landbruksbank og Norges Bondelag anfører som tidligere nevnt at videreføringen av Landbruksbankens økonomiske virksomhet må omfatte systemene både for rentebærende lån og BU-støtte i form av investeringslån og tilskudd, samt at prinsippet om fastsettelse av rentefoten for bolig- og næringslån bør opprettholdes.

Departementet legger til grunn at Stortingets vedtak innebærer at Landbruksbankens finansielle ordninger og virkemidler opprettholdes, herunder at ordningene med boliglån og byggelån videreføres. I dette ligger det at bankens kunder skal få et finansieringstilbud som gjør at de ikke kommer dårligere ut etter integreringen i SND. Departementet ser på dette som en av forutsetningene for å kunne dekke opp investeringsbehovet i næringen i de kommende år, for derved å kunne gjennomføre nødvendige omstillinger i landbruket. Videreføringen kan forankres i forskrifter gitt med hjemmel i SND-loven § 10, som gir Kongen fullmakt til å «tillegge fondet å utføre oppgaver knyttet til forvaltningen av andre statlige nærings- og distriktpolitiske virkemidler, og kan i denne forbindelse fastsette nærmere regler om utøvelsen av slike oppgaver.»

7.4 Bostøtte

For å motta bostøtte fra Husbanken, er det knyttet vilkår til husstanden og til boligen. Når det gjelder vilkårene knyttet til boligen, er det blant annet vilkår om at boligen pr. situasjonsdato enten må ha påhvilende oppføringslån eller utbedringslån fra Husbanken eller Landbruksbanken. Dette er hjemlet i forskrift av 5. mai 1997 om bostøtte fra Den Norske Stats Husbank, fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet med hjemmel i Stortingets vedtak av 12. juni 1972.

Kommunal- og regionaldepartementet har i sin høringsuttalelse påpekt at en avvikling av Landbruksbanken vil føre til at dagens mottakere av bostøtte som har påhvilende lån fra Landbruksbanken, ikke vil motta støtte etter denne avviklingen. Landbruksdepartementet mener imidlertid at det kan innfortolkes i stortingsvedtaket at de som fikk innvilget lån når Landbruksbanken var en egen virksomhet, fortsatt skal ha krav på bostøtten etter overføringen til SND. Når det gjelder fremtidige låntakere derimot, mener departementet at det er behov for en endring i stortingsvedtaket, for at disse skal kunne motta bostøtte fra Husbanken.

Departementet vil derfor i en tilleggsproposisjon til St. prp. nr. 1 (1999-00) foreslå at de nødvendige endringer gjøres.

7.5 Forholdet til forvaltningsloven og offentlighetsloven

I lov om SND § 6 første ledd er det fastsatt at forvaltningsloven og offentlighetsloven ikke gjelder for SND. Det er også uttrykkelig fastsatt at lovene ikke gjelder når SND treffer enkeltvedtak. SND praktiserer imidlertid offentlighet når det treffes positive vedtak.

Regjeringen har i St.prp. nr. 75 (1998-99) om jordbruksoppgjøret 1999 gått inn for å opprettholde en klageadgang for de ordninger som overføres til SND. Dette gjøres ved at det opprettes en klagenemnd i SND. Klagenemnda oppnevnes av hovedstyret i SND, og får fem medlemmer. To av medlemmene skal være representanter for landbruksnæringen, og oppnevnes etter forslag fra Norges Bondelag og Norges Bonde- og Småbrukarlag. Det blir altså ikke adgang til å klage til en instans utenfor SND. Videre går regjeringen inn for at avgjørelser i første instans skal begrunnes.

Når det gjelder forholdet til offentlighetsloven, har regjeringen i ovennevnte proposisjon gått inn for at loven fortsatt skal gjelde for de sakene som overføres. Et eventuelt behov for endring i SND-loven § 6 som følge av dette blir utredet av Justisdepartementet, som kommer til å fremme en egen proposisjon i forbindelse med oppfølgingen av St meld nr. 32 (1997-98) om offentlighetsprinsippet i forvaltningen.

7.6 Forslag til organisatorisk løsning

I Ot.prp. nr. 57 (1991-92) ble det uttalt at Kommunalministeren kunne delta på foretaksmøtet, men at hans ansvar og myndighet ville være begrenset til de områder han hadde budsjettansvar. Forhold som statsråden ønsket tatt opp i foretaksmøtet, måtte avklares på forhånd med Næringsministeren, som var fullt ut administrativt ansvarlig for SND. I forbindelse med at Fiskeribanken ble integrert i SND, ble det i Ot.prp. nr. 15 (1996-97) slått fast at Fiskeriministeren skulle ta del i foretaksmøtet i SND på lik linje med Kommunalministeren.

Departementet finner det naturlig at landbruksministeren etter integrasjonen skal kunne ta del i foretaksmøtet i SND på lik linje med Kommunalministeren og Fiskeriministeren.

Regjeringen gikk i proposisjonen om jordbruksoppgjøret inn for at Norges Bondelag og Norges Bonde- og småbrukarlag skulle gis to plasser i hovedstyret for SND, samt to plasser i hvert av de lokale SND-styrene. Da hovedstyret er SNDs øverste beslutningsorgan, blir landbruksorganisasjonene sikret reell innflytelse over hele SNDs virksomhet. Videre opprettes et organ på fylkesnivå som får vedtaksfullmakt i saker på ordninger som er en del av jordbruksavtalen. Dette organet får fem medlemmer og oppnevnes av hovedstyret i SND blant medlemmene i det lokale SND-styret. To av medlemmene skal være representanter fra landbruksnæringen. Dette organet skal kun behandle saker som ligger under jordbruksavtalen. Øvrige saker behandles i henhold til gjeldende styringssystem for SND.

Som nevnt i kap. 4.2 er Norges Skogeierforbund svært kritisk til at skogbruket mister representasjon i den delen av offentlig forvaltning som omorganiseringen berører. Da det er jordbruksavtalemidler som forvaltes, har man imidlertid vurdert det som mest korrekt at Norges Bondelag og Norges

Bonde- og småbrukarlag er representert, da disse er avtaleparter i jordbruksoppgjøret.

Når det gjelder den interne organiseringen i SND, er det SNDs styre som har ansvaret for denne innenfor de rammer som Storting og regjering legger fast. Dette gjelder også eventuelle organisatoriske endringer som følge av integreringen av Statens Landbruksbank.

I innstillingen fra næringskomiteen om jordbruksoppgjøret, pekte komiteen på det uheldige ved at det nå blir ulike vedtaksfullmakter i SND. De uttaler at SND snarest mulig bør gjennomgå sitt system med sikte på å innføre samme vedtaksfullmakt som i BU-systemet. Videre mente de at det kan være interessant å få vurdert hvorvidt det kan være mulig å legge hovedkontorfunksjoner for de landbruksrelaterte ordningene i SND til ett av distriktskontorene. Nærings- og handelsdepartementet vil komme tilbake til disse spørsmålene i den kommende stortingsmeldingen om SND.

7.6.1 Forholdet til kommunen

Kommunen har i dag en sentral veilederrolle overfor brukere som søker lån og støtte i Statens Landbruksbank. De lager blant annet driftsplaner, utarbeider takster før og etter investeringene og bistår ved utfylling av søknadsskjema. Denne praksisen er forankret i forskrift av 7. november 1994 om kommunenes saksbehandling vedrørende søknader om finansiering gjennom Statens Landbruksbank, gitt av Landbruksdepartementet med hjemmel i jordloven § 3. Forskriften ble vedtatt som en følge av at de inntil da statlige landbrukskontorene ble overført til kommunen 1. januar 1994. Det kommunale kontaktnett Landbruksbanken på denne måten har bygd opp, er en viktig næringsaktiviserende faktor, spesielt i mange utkantkommuner. Kostnadene ved dette arbeidet anses å ligge innenfor de statlige rammeoverføringene til kommunen.

Kommunenes viktige rolle i landbrukssaker er også påpekt i høringsuttalelsene fra Prior Norge, Norges Pelsdyralslag, samt flere av fylkesmannsembetene. Pelsdyralslaget har også kommentert at det må finnes landbruksfaglig kompetanse på kommunenivå. Dette er sikret gjennom jordloven § 4 som sier at hver kommune skal ha nødvendig fagkompetanse innen jordbruk og skogbruk.

Departementet går inn for at kommunen fortsatt skal kunne pålegges oppgaver når det gjelder Landbruksbankens låne- og tilskuddsordninger som nå overføres til SND.

Hjemmelen for å pålegge kommunen disse oppgavene er som nevnt jordloven § 3. Bestemmelsen innebærer at kommunen har rett og plikt til å behandle statlige landbrukssaker. Behandling av statlige landbrukssaker innebærer også plikt for kommunen til å utføre oppgaver som blir pålagt av overordnet organ - fylkesmannen, fylkeslandbruksstyret og Landbruksdepartementet. Departementet vurderer det dithen at denne bestemmelsen fortsatt kan nyttes som hjemmel etter at forvaltningen av ordningene er lagt til SND, forutsatt at selve oppgavetildelingen til kommunen blir gitt direkte fra Landbruksdepartementet til kommunen.

7.6.2 Vilkår for organisasjonsløsningen

Det legges opp til at SND skal få sine styringssignaler for de landbrukspolitiske virkemidlene gjennom St.prp. nr. 1, stortingsproposisjoner om jordbruksoppjøret, samt Landbruksdepartementets tildelingsbrev og forskrifter for ordningene. Det legges til grunn at det nye forvaltningsapparatet vil kunne bidra til gjennomføring av en helhetlig landbrukspolitikk. Gjennom tildelingsbrevene og forskriftene vil det bli stilt krav til resultatrapportering og resultatkontroll.

8 Endringer i andre lover

8.1 Lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt § 2-30

I skatteloven § 2-30 (1) bokstav e nr. 2 heter det at Statens Landbruksbank og tilknyttede driftskredittlag er fritatt for skatteplikt. Som følge av at Statens Landbruksbank skal opphøre som egen virksomhet, kan skattefritaket for banken og de tilknyttede driftskredittlagene tas ut av bestemmelsen.

Et tilsvarende unntak for SND finnes i skatteloven § 2-30 (1) bokstav e nr. 7.

8.2 Lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord § 7

Jordloven § 7 gir Landbruksdepartementet hjemmel til å pålegge fylkeskommunen å avgjøre søknader om penger som er avsatt til bygdeutvikling, og å gi nærmere retningslinjer om fylkeskommunens skjønnsutøvelse i disse sakene. Videre fastslås det at departementet kan fastsette at fylkesmannen skal forberede sakene, og hvem som skal være klageinstans.

Bestemmelsen kom inn i den gamle jordloven i 1993 (Ot.prp. nr. 71 (1992-93)) og bygget på St.prp. nr. 8 (1992-93) Landbruk i utvikling. Bakgrunnen for bestemmelsen var at man skulle kunne instruere fylkeskommunen til å avgjøre søknader om bygdeutviklingsmidler. I praksis fungerer Fylkesmennenes landbruksavdelinger som sekretariat for BU-styret. BU-styret, som blant annet består av representanter fra fylkeskommunen, er vedtaksorgan.

Størstedelen av bygdeutviklingsmidlene vil bli overført til SND, mens de resterende ordningene blir igjen hos fylkesmannen, jf. kap. 2.2.2. For de midlene som overføres til SND, vil vedtaksfullmakten ligge i et organ som oppnevnes av hovedstyret i SND blant medlemmene i det lokale SND-styret, jf. kap. 7.6. Som konsekvens av dette opphører systemet med BU-styrer. Departementet foreslår derfor at jordloven § 7 oppheves.

9 Arbeidsrettslige forhold

Når Statens Landbruksbank opphører å eksistere som egen virksomhet den 01.01.2000 og deler av de tilsatte overføres til SND, oppstår det spørsmål om hvilken betydning dette har for de tilsatte i virksomheten. Dette gjelder også de tilsatte ved Fylkesmannens landbruksavdeling som overføres til SND.

I forbindelse med overføringen tar en sikte på å følge samme prinsipper som da Fiskarbanken ble integrert i SND i 1997, jf. Ot.prp. nr. 15 (1996-97) Om lov om oppheving av lov 28. april 1972 nr. 22 om Statens Fiskarbank (Integrering av Statens Fiskarbank i Statens nærings- og distriktsutviklingsfond).

Landbruksdepartementet legger til grunn at overføringen til SND skjer etter reglene om virksomhetsoverdragelse i arbeidsmiljøloven § 73 flg. Dette innebærer at det i utgangspunktet er de tilsatte i Statens Landbruksbank og ved Fylkesmannens landbruksavdeling som har sin stilling knyttet til de ordningene som overføres, som blir tilbudt stilling i SND. De vil gå inn i SND fra integrasjonstidspunktet 01.01.2000. Tjenestemannsloven gjelder ikke for de tilsatte i SND. De tjenestemenn som overføres til SND blir dermed ikke lenger omfattet av tjenestemannsloven. Arbeidsmiljøloven vil gjelde fullt ut for disse. Videre vil det kollektive statlige avtaleverket bli erstattet av det avtaleverket som gjelder i SND. Det følger av reglene om virksomhetsoverdragelse at individuelle rettigheter etter arbeidsavtalen og arbeidsforholdet overføres til ny innehaver.

Opphør av rettigheter etter tjenestemannsloven vil for de tilsatte blant annet innebære at fortrinnsrett til annen statsstilling, og ventelønn etter tjenestemannsloven § 13 nr. 2 til 6, erstattes av reglene om fortrinnsrett til annen stilling i virksomheten etter arbeidsmiljølovens regler. Ved overføring av statlig virksomhet til ikke-statlig virksomhet har det vært en praksis for å innvilge fortrinnsrett og ventelønn i en avgrenset periode for de tilsatte som blir overført. I følge tjenestemannsloven § 13 nr. 2 og nr. 6 kan statlig tjenestemann som blir sagt opp på grunn av arbeidsmangel innvilges fortrinnsrett til annen statsstilling, samt ventelønn. Departementet foreslår derfor at disse bestemmelsene blir videreført i en overgangsperiode på tre år fra integrasjonstidspunktet. Ordningen er avgrenset til de som blir overført til SND. De statstilsatte som går over til SND beholder dermed i en overgangsperiode de særskilte rettighetene som fortrinnsrett til annen statsstilling og retten til ventelønn dersom de blir sagt opp på grunn av forhold som nevnt i tjenestemannsloven § 13 nr. 1. Dette betyr at en som blir sagt opp på dette grunnlag vil kunne innvilges ventelønn dersom oppsigelsen skjer innenfor tre-årsperioden etter integrasjonstidspunktet. De nærmere vilkårene for fortrinnsrett, ventelønn og vilkår for bortfall av ventelønn er fastsatt i forskrift til lov om statens tjenestemenn m.m. av 11. november 1983. Disse reglene vil også gjelde for fortrinnsrett og ventelønn etter forslaget her.

Flere *høringsinstanser* har påpekt at det er behov for å etablere flere overgangsordninger for de tilsatte en det som er omtalt her. D e p a r t e m e n t e t legger opp til at eventuelle andre overgangsordninger for de tilsatte, og

Om lov om opphevelse av lov 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank m.m. (Overføring av Landbruksbankens oppgaver til Statens nærings- og distriktsutviklingsfond)

som ikke krever lovs form, vil bli omtalt nærmere i en tilleggsproposisjon til budsjettproposisjonen.

10 Administrative og økonomiske konsekvenser

Statens Landbruksbank avvikles som egen virksomhet. De økonomiske virkemidlene knyttet til finansiering av tradisjonelt landbruk, og nye næringer, som i dag ivaretas av Statens Landbruksbank og Landbrukets Utviklingsfond overføres til SND. De av oppgavene til Statens Landbruksbank som i dag ivaretas av ansatte ved Fylkesmennenes landbruksavdelinger og ved Statens Landbruksbanks avdelingskontorer overføres til SNDs distriktskontorer. SND vil få sine styringssignaler fra Landbruksdepartementet, jf. kap. 7.6.2.

De foreslåtte endringene vil ikke medføre økte kostnader, men vil kunne gi muligheter for effektiviseringsgevinst.

Departementet vil komme tilbake med en mer detaljert beskrivelse av de økonomiske og administrative konsekvensene i en tilleggsproposisjon til St. prp. nr. 1 (1999-2000).

Landbruksdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om opphevelse av lov 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank m.m. (Overføring av Landbruksbankens oppgaver til Statens nærings- og distriktutviklingsfond).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

st ad f e s t e r:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om opphevelse av lov 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank m.m. (Overføring av Landbruksbankens oppgaver til Statens nærings- og distriktutviklingsfond) i samsvarende med et fremlagt forslag.

Tilråding fra Landbruksdepartementet ligger ved.

Forslag til lov om opphevelse av lov 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank m.m. (Overføring av Landbruksbankens oppgaver til Statens nærings- og distriktutvi- klingsfond)

I

Lov 5. februar 1965 nr. 2 om Statens Landbruksbank oppheves.

II

I lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord (jordlova) gjøres følgende endring:
§ 7 oppheves.

III

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endring:
§ 2-30 første ledd bokstav e nr. 2 oppheves.

IV

Loven her trer i kraft 1. januar 2000.

I lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. § 13 nr. 2 til nr. 6 om fortrinnsrett til annen statsstilling og ventelønn skal fremdeles gjelde for arbeidstakere som var tilsatt i Statens Landbruksbank og hos fylkesmennene før integrasjonen i Statens nærings- og distrikts- utviklingsfond, og som blir sagt opp på grunn av forhold som nevnt i denne loven § 13 nr. 1 bokstavene a, b og c. Fortrinnsrett til annen statsstilling og retten til ventelønn etter første punktum opphører tre år etter integrasjonen i Statens nærings- og distriktsutviklingsfond. Første og annet punktum gjør ingen innskrenkninger i rettighetene arbeidstakeren har etter lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. § 60 nr. 2 og § 67.

